

Қишлоқ ХАЖЖАТИ

1988 йил 5 февраль
ЖУМА
№ 30 (4.226).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади

Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

Баҳоси 3 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ IX ПЛЕНУМИНИНГ ҚАРОРИ

ҚАЙТА ҚУРИШГА РАҲБАРЛИК ЮЗАСИДАН ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БЮРОСИНИНГ ҲИСОБОТИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг қайта қуришга раҳбарлик юзасидан ҳисоботини тинглаб ва муҳокама қилиб, пленум шуни қайд этадики, Марказий Комитет Бюроси КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленумининг, партия XXVII съездининг ва Марказий Комитет кейинги Пленумларининг йўл-йўриқларига мувофиқ республика учун масъулиятли даврда Ўзбекистон Компартияси барча бўғинларининг куч-гайратларини иқтисодий ва социал тараққиётнинг етук проблемаларини ҳал этишга, партия ва давлат иттифоқини мустаҳкамлашга қаратди. Салбий ҳодисаларнинг оқибатларини тугатиш, кадрлар корпусини тозалаш, ички партиявий турмушнинг ленинча нормалари ва принципларини қайта тиклаш юзасидан муайян чора-тадбирлар амалга оширилди. Партия комитетлари ва бошланғич партия ташкилотларининг иш услуби ҳамда методларига кўпроқ эътибор берилди бошланди. Тошйирлан соҳарадаги ишларнинг аҳоли учун кадрларга нисбатан талабчанлик оширилмоқда. Иқтисодий-сиёсий турмушнинг демократиялаш жараёни чуқурлашмоқда. Республика иқтисодиётида баъзи иқтисодий сўзлашувлар рўй берди, социал программани активроқ амалга оширишга ёндашувлар пайдо бўла бошланди.

Шу билан бирга пленум ҳисоблайдики, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюроси иқтисодиётни ва социал соҳани ривожлантиришда турғунлик тенденцияларидан унчалик қатъий билан ҳалос бўлаётгани йўқ, қайта қуришга раҳбарлик қилиш соҳасидagi ташкилотчилик ва сиёсий ишда туб бурилишни таъминлагани йўқ. Марказий Комитет Бюроси, Секретариати маънавий муҳитни соғломлаштиришда, салбий ҳодисаларга қарши курашда охиригача изчиллик, қатъият ва муроосазликни кўрсатганлари йўқ, ўз бўлисини тўқнаш раҳбарларга нисбатан кўнгилчанлик ва юхотирчилик республиканинг бошқа партия ташкилотларига ҳам ўтди. Ўртада турган вазифаларини ҳал этишга партиявий, сиёсий тасирининг ҳамма форма ва воситалари ишга солинмаган. Хўжалик, маданий қурилишнинг, маънавий соҳанинг кўпгина участкаларида янгилаш сари бурилиш ҳаддан ташқари сустлашди билан амалга оширилмоқда.

I.

Марказий Комитет Бюроси, Секретариати қайта қуришнинг бош сиёсий вазифаларидан бири — жамиятни янада демократиялаш вазифасини ҳал эта туриб, бу жараёнлар ҳар бир партия ташкилига ва меҳнат коллективининг турмушида муқаррар, белгиланчи жараёнлар бўлиб қолишига ҳали ҳам эришгани йўқ. Бюро кенгайиб бораётган демократия ва ошқоралик шарафиди раҳбарликнинг сиёсий усулларини эгаллашда, шаҳар, район партия комитетларига, бошланғич партия ташкилотларига етарли ердан бермапти.

Марказий Комитет Бюроси ички партиявий демократияни ривожлантиришда муносиб намуна кўрсатмапти, қайта қуриш вазифаларини ҳал этишда сайлаб қўйилган активларга тўзук таъинлапти. Марказий Комитетнинг кўпгина аъзолари конкрет тошйирларни бажаришга жалб этилмапти, улар қарорларини ишлаб чиқишда, тақдирлар тайёрлашда қатнашмаптилар.

Кадрларнинг сайлаб қўйилиши ва ошқора кўтарилиши меҳнат коллективларига раҳбарлиқни мустаҳкамлашнинг ҳали ҳам тасирчан воситаси бўлиб қолган эмас, танқид кўп жиҳатдан таянб қилинадиган, ҳушонадгулик тусини олмақда, ўз фикрини ошқора айтишга, юқори раҳбарларнинг камчиликларини рўй-рост кўрсатишга журъат этган кишиларни қувғин қилиш барҳам топан эмас.

Марказий Комитет Бюроси сиёсий система ва иқтисодий ўз-ўзини бошқаришнинг барча бўғинлари актив ишлашга эриша олгани йўқ. Халқ депутатлари Советлари ўларига бериб қўйилган ҳуқуқлар ва ваколатлардан ҳали ҳам сўст фойдаланмоқдалар. Касаба союз комитетлари меҳнат коллективларининг кенгашларини тузиш, иттифоқини мустаҳкамлаш, меҳнат шарафларини яхшилаш, амалий социалистик мусобақани ташкил этиш масалаларини унчалик сабот ва изчиллик билан ҳал этмаптилар. Республика Халқ контроли комитети ўтирилди, қўшиб ёниш иллатларини ва хўжасизликнинг бошқа қўрилишларини тугатишда етарли даражада қатъият кўрсатмапти, иқтисодиётда ва социал соҳада етилган йирик проблемаларни танқидий анализ қилишдан ўзини четта олмақда. Қайта қуриш вазифаларини амалга оширишга комсомол ташкилотлари ва бошқа жамоат ташкилотлари етарли жалб этилмапти.

Пленум Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюроси, Секретариати анимасига ички партия ва жамоат турмушини кенг демократиялашга асосланган иш услубини активроқ ўлаштириш, ҳамма жойда ошқоралик, танқид ва ўз-ўзини танқид, ташаббускорлик ва иқтисодий излаш вазиятини қарор топтириш ҳамда мустаҳкамлаш вазифасини юқлайди.

Ишдаги коллективчилик принциплари тўлиқроқ амалга оширилсин, республика партия ташкилини олдида турган амалий вазифаларини ҳал этишда сайлаб қўйилган органлар аъзоларининг роли оширилсин. Марказий Комитет Бюросининг аъзолари ва Марказий Комитет секретарларининг улар билан мунтазам учрашувлари одат тусига киритилсин, уларнинг комитет номидан конкрет тошйирларни бажаришлари, ишларнинг аҳолини ўрганишдаги, пленумда, Бюро ва Секретариат мажлисларида муҳокама қилинадиган тақдирларни тайёрлашда, қабул этиладиган қарорларнинг бажарилишини уюштиришдаги бевосита иштироки таъминлансин.

Оммавий жамият ишларини бевосита бошқаришга жалб этишга ҳар томонлама қўллашсин. Улар турмуш ва фаолиятининг, республика иқтисодий ва социал тараққиётининг энг муҳим, принципиал масалалари меҳнат коллективларида кенг, ошқора муҳокама қилиниши нормага айлантирилсин. Раҳбарларни сайлаб қўйиш, кадрларни кўтаришда ва резервни вужудга келтиришдаги ошқоралик ҳамма жойда жорий қилинсин.

Пленум ҳисоблайдики, Марказий Комитет Бюроси советлар, касаба союзулари, комсомол, халқ контроли органлари, бошқа жамоат ташкилотлари раҳбарлиқини яхшилаш ишларининг қайта қуриш ташкилотчилари сифатидаги ролини ошириши, улар иқтисодиёт ва социал соҳани бошқариш масалаларида ўларига бериб қўйилган ҳуқуқ ва ваколатларни тўла-тўқис амалга оширишларида, оммавий ташаббус, сиёсий активлигининг янги форма ва усулларини сабот билан қидирадиган бўлишларида иштироки зарур.

II.

Пленум қайта қуриш иши учун туб иқтисодий ислохотнинг принциплари муҳимлигини таъкидлаб, Марказий Комитет

Бюроси, республика ҳукумати партия, совет, хўжалик органларини хўжалик юртишнинг янги усулларига ўтишга ҳар томонлама ва чуқур тайёргарлик қуришга ўз вақтида ундамаганликлари, уларга нисбатан дуруст талабчанлик қилмаганликлари, корхоналар, ташкилотлар ва хўжаликлар иқтисодиётини соғломлаштириш учун зарур чора-тадбирлар қўрмаганликлари таъкидлайди.

Саноатга раҳбарлиқни тубдан яхшилаш таъминланмади. Хўжалик раҳбарларининг фан-техника тараққиёти, ишлаб чиқаришнинг реконструкциялаш ва қайта қурулантириш масалаларидаги консерватизмга ҳақиқат ҳам, принципиал баҳо берилмапти. Улардан халқ истеъмолчи молларни ишлаб чиқариш ва хизмат соҳасини ривожлантириш Комплекс программасининг амалга оширилиши учун муносиб жавоб талаб қилинмапти. Саноат ишлаб чиқаришини ўстиришнинг ўртача йиллик суръатлари пайсади, фондларнинг самарадорлиги камайишининг олди олинмади, шартномавий мажбуриятларнинг бажарилиш даражаси мамлакатдаги энг паст даражалардан бири бўлиб турибди.

Марказий Комитет Бюроси капитал қурилишда вужудга келган сусткашлик механизмининг бартафат этишга эришмади. Планининг энг муҳим кўрсаткичи — асосий фондларни ишга тушириш тошйирини бажарилмади, чала қолган қурилиш салмоғи ошмоқда. Қурилиш тармоғи коллективларида меҳнат унумдорлиги ва иш сифати ўсмапти, меҳнатни ташкил этишнинг янги самарали формалари ва хўжалик ҳисоби суст жорий қилинмоқда. Бинокорлик материалларининг узлуксиз етишмаслиги қурилиш-монтаж ишлари ҳажмларини ошириш йўлидаги энг катта тўсқин бўлиб қолди. Тармоқда кадрларни тайёрлаш ва малакасини ошириш системаси йўқ.

Транспорт ташкилотларининг самарали ишлаши таъминланмади. Юкларни ташинишга қилинадиган транспорт харажатлари, аввало, ишлаб чиқаришнинг ҳар томонлама қисқартирилиши лозим бўлган чиқимлари эканлигиндан иборат тушунча қарор топан эмас.

Марказий Комитет Бюроси партия, совет, хўжалик органларининг бутун куч-гайратларини ағросанот комплексидagi, аввало пахтачилик ва шолikorликдаги ишларнинг аҳолини тубдан яхшилаш таъминлашга қаратиш учун тегишли чора-тадбирларни қўрмади. Республиканинг ер-сув ресурсларидан, табиий-иқтисодий имкониятларидан қониқарсиз фойдаланилмоқда.

Сугориладиган ҳар гектар ернинг ҳосилдорлиги ҳаддан ташқари паст, чорвачилиқни ривожлантиришнинг экстенсив характери сақланиб қолмоқда. Меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг илгор формалари, айниқса, сўт-товар фермаларида йўл қўйиб бўлмайдиган даражада секинлик билан жорий этилмоқда, қўйилган оқда қолаётганлиги қатъий ташвиш тудирмоқда. Механизациялашга қарши қайғиришда муносиб баҳо берилмапти. Қишлоқ хўжалик маҳсулотини етиштиришни қўлатириш, асраш ва қайта ишлаш баъсисини жадвал ривожлантириш ва ундан самарали фойдаланиш аҳолини озқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилаш муаммолари муносиб тарзда ҳал этилмапти.

Марказий Комитет Бюроси социал вазифаларини ҳал қилишда қўлоқлиқни бартафат этишга муваффақ бўлмаганини пленум алоҳида ташвиш билан қайд этади. Меҳнат ресурсларидан фойдаланиш муаммоларининг ўткирлиги пасаймапти. Демография вазияти мураккаб бўлишига қарамай, уй-жой ва маданий-маиший қурилиш суръатлари пастлигига турибди, соғлиқни сақлаш ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Аҳолига савдо, маиший, коммунал ва транспорт хизматини ташкил этишда, алоқа хизматини кўрсатишда катта камчиликлар бор. Халқ депутатлари Советларининг социал муаммолари сари қатъий бўрилиш ясаш учун зарур бўлган ҳамма чора ва тадбирлар қўрилмапти.

Пленум Марказий Комитет Бюроси, республика ҳукумати анимасига туб иқтисодий ислохот актив ўтказилишини таъминлаш, партия комитетларидagi, хўжалик органлари ва уларнинг раҳбарларидан бошқарув ва хўжалик юртишнинг янги усулларига ўтилиши, социал инфраструктура, одамларнинг психологиясини қайта қурилиши муносабати билан меҳнат коллективларида рўй бераётган жараёнларни кун сайин чуқур таҳлил этишни талаб қилиш вазифасини юқлайди. Иқтисодий ислохот принципларининг бутун комплексини меҳнат коллективларининг фаолиятига амалий равишда жорий этишга ҳар томонлама қўллашсин.

Қўнчилик раҳбар кадрларнинг хўжалик юртиш иқтисодий усулларини амалга қўллана олмаслигини қайта қуришга халқнинг бевуқчи жийдалий омиқ эканлиги эътиборга олинди. Ўзбекистон ССР Министрлар Советига, Ўзбекистон Касаба союзулари, республика Советига, министрликлар ва идораларга Марказий Комитет тармоқ бўлиmlарининг актив иштироки билан барча кадрлар ва оммавий касб мухассисларининг ўқувини қайта ташкил этиш, уни ҳар бир тармоқдаги, ҳар бир корхонадаги ишлаб чиқаришнинг конкрет вазифаларига ва хусусиятларига имкони борича яқинлаштириш тошйирласин.

Пленум Марказий Комитет Бюроси, область, шаҳар, район партия комитетлари, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон Касаба союзулари республика Совети, министрликлар ва идоралар, ошқора иқтисодий комитетлари коллектив, яқна ва ошқоралик бўларат тошйирдаги энг яхши иш таъжирбасини умумлаштириб, 1988 йилдан бошлаб уни ҳамма жойда ёниш ва жорий қилишни ташкил этишлари зарур, деб ҳисоблайди.

Бошқарув структурасини такомиллаштириш, ишлаб чиқарувчи кўчларни жойлаштиришни яхшилаш, барча тармоқларни чуқур реконструкция қилиш асосида фан-техника тараққиётининг замонавий ўтуқларини, структура ва инвестиция сифатидagi ўзгаришларни эътиборга олиб, республиканинг ишлаб чиқариш ва фан-техника имкониятларидан фойдаланиш самарадорлигини, сарфланган маблағининг ҳар сўми ҳисобига имкони борича кўпроқ наф олишни оширишга эришилсин.

Саноат ишлаб чиқаришини жадвал комплекс қайта қурулантириш таъминлансин, бу ишлаб чиқариш жаҳондаги ва мамлакатимиздаги замонавий даражага мос келадиган маҳсулот ишлаб чиқаришга қаратилсин, бу иш асосан иқтисодий ўсишнинг бош омилига айлантирилсин. Саноат ишлаб чиқаришнинг ҳажмларини йилга ўрта ҳисобда 6,1 процент, меҳнат унумдорлигини камда 4,4 процент оширишга эришилсин. Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги Қонун амал қилиб турган бир пайтда шартномавий иттифоқини мустаҳкамлаш, барча турдаги ресурсларни тежаш учун очилган имкониятлардан тўлиқроқ фойдаланилсин.

Капитал қурилишдаги инвестиция циклини анчагина қисқартиришга эришилсин. Ишлаб чиқариш базаси изчиллик билан модернизация қилинсин, қурилиш маҳсулотлари ва конструкциялари, маҳаллий бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришда илгор технологияларни қўлланиш кенгайтирилсин. Қурилиш, айниқса, уй-жой қурилиши сифати ҳар томонлама оширилсин. Тармоқнинг барча бўлиmlарини коллектив лудратга ўтказиш, қурилиш комплексини бошқариш структурасини такомиллаштириш чора-тадбирлари амалга оширилсин. Қурилишдаги меҳнат унумдорлиги йилга камда 5 процент оширилиши таъминлансин.

Республика ағросанот комплексининг муттасил, жўшқин ривожланиши йўлга қўйилсин. Шу беш йилдаги деҳқончилик ва чорвачилиқнинг илмий асосланган системаларига, сув тежаладиган интенсив технологияларга, меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг замонавий усулларига ўтиш асосан тугаллансин.

Ерларнинг мелiorируш ҳолатини яхшилаш иши кучайтирилсин, уларни реконструкциялаш 1991 йилгача асосан нийосига етказилсин. Пахтачилик самарадорлигини тубдан ошириш, пахта-беда алмашлб экниши сўзсиз жорий этиш, қишлоқ хўжалик маҳсулотини сақлаш ва қайта ишлаш базасини жадвал ривожлантириш таъминлансин. Корхоналарнинг ердими хўжаликларини, яқна тартибдаги богдорчилик ва поливончилик ривожлантирилсин. Беш йиллик охиригача ҳар йили пландаги ташқари 130—150 миң тонна пахта етиштиришга қаратилсин. Донли эккилар, картошка ва бошқа эккилар ҳосилдорлиги, чорвачилик маҳсулдорлигини кескин оширилсин. Партия, совет ва хўжалик органларининг куч-гайратлари республика аҳолисининг озқ-овқат маҳсулотларига бўлган эътиёжларини янада тўла-тўқис қондиришга қаратилсин.

Пленум Марказий Комитет Бюросининг, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг, республика Министрлар Советининг, Ўзбекистон Касаба союзулари республика Советининг, партия, совет, хўжалик органлари ва жамоат ташкилотларининг социал соҳани ривожлантириш муаммоларига диққат-эътиборини қўйиштириш зарур, деб ҳисоблайди. Меҳнат лаёқатли аҳолининг иш билан банд бўлишини таъминлаш юзасидан қўнчиша чора-тадбирлар қўрилсин. Уй-жой программасини муваффақиятли ҳал қилиш учун қурилиш комплексининг ишлаб чиқариш потенциални тўла-тўқис қаратта келтирилсин. Уй-жой қурилишда хўжалик усули, кооператив ва яқна тартибда иморат қуриш усули кенг ривожлантирилсин ва жорий этилсин. Шу асосда ҳар йили уй-жой қурилиш планларини 15 процент ва ундан ҳам кўпроқ ошириб бажаришга эришилсин. Мақтаблар ва мактабгача тарбия муассасалари, касалхоналар, поликлиникалар, маданий-маиший объектлар тармоқининг жадвал ривожлантирилиши таъминлансин. Даволаш муассасаларини талабга жавоб берадиган бинокорлар кўчириш, уларни зарур медицина техникаси ва асбоб-ускунаси билан жиҳозлаш соҳасида республикадаги мавжуд имкониятлардан мумкин қадар фойдаланиш масаласи шу йил охиригача қўриб қилинсин. Врачларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш сифати қатъиян яхшиланиши таъминлансин. Комплекс программага мувофиқ халқ истеъмолчи моллари ишлаб чиқариш ва пулли хизматларини илдам ривожлантиришга қаратилсин. Кооперативлар тузиш, яқна тартибдаги меҳнат фаолиятини ривожлантириш учун ҳамма жойда шартно яратилсин. Савдо, транспорт корхоналарининг иши тубдан яхшиллансин.

Табиати муҳофиза қилиш, экология вазиятини соғломлаштириш, ноёб табиат комплексларини сақлаб қолиш ишининг аҳоли қайта қўриб чиқилсин ва бу соҳадаги иш кучайтирилсин.

III.

Пленум Марказий Комитет Бюроси идеология ишига партиявий раҳбарликда туб бурилишга эришгани йўқ, деб ҳисоблайди. Шу масъулиятли соҳада жанговарлик, изчиллик, вазиимлик билан ёндашиш, гоъий-тарбиявий тадбирларнинг қайта қуриш энг муҳим муаммолари билан монандилик етишмапти. Идеология кадрларини ташлаш ва жой-жойига қўйишда катта нуқсонларга йўл қўйилди. Оммавий-сиёсий иш, лекция пропагандаи ҳамон эскирган шакллар асирли бўлиб турибди, сиёсий ва иқтисодий таълимнинг самарадорлиги паст. Интернационал тарбияда аниқ система йўқ, национал танқидий баҳолашмайди, миллатлараро муносабатларни такомиллаштиришга муносиб эътибор берилмапти. Исом динининг, бошқа динларнинг таъсирига, диний-патриархал ўрф-одатларга қарши курашда ўтирилсин етишмапти. Оммавий ахборот воситалари демократиялаш ва янгилаш жараёнларини чуқур ёритмаптилар, иқтисодий ташкилотлар, маданий муассасалари ҳамон қайта қуришда чекда қўлоқдалар. Олий ва ўрта мактаб ислохот қониқарсиз амалга оширилмоқда.

Жиноятчилик, қўшиб ёзишлар, қўзғабуюмачилик, меҳнатсиз даромадларга қарши кураш зарур қатъият билан олиб борилмапти, ичкиликбозлик ва алкооголизм бартафат этиш юзасидан иш қониқарсиз ташкил этилган. Граждандарнинг конституцион ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, прокурор назорати сўст амалга оширилмоқда.

Пленум Марказий Комитет Бюросига жамиятнинг демократиялаш жараёнини ва туб иқтисодий ислохотини идеология жихатдан таъминлашнинг қатъий яхшилашнинг тошйиради. Идеология соҳасининг асосий участкалари сигналдан кадрлар билан мустаҳкамлансин. Сиёсий, тарбиявий ишнинг ҳаёт билан мустаҳкамроқ боғланишига эришилсин, бу иш ҳар бир коммунист, ҳар бир меҳнаткаша қонсак гоъий эътиқодни, маънавий-ахлоқий фазилатларини, актив ҳаётини позицияни, амалга ошириладиган ўзгаришларда зўр гайрат билан иштирок этиш мўлдасини сингдиришга бўйсундирилсин, оммавий социалистик демократия маданиятини эгаллаб олишга ердан берилсин.

Узоқ муддатда мўлжалланган интернационал тарбия программаси ишлаб чиқилсин, меҳнаткашларнинг, айниқса, ёшларнинг ватанпарварлик, маънавий, эстетик тарбияси масалалари билан, ёшларни СССР Қурулди Кўчларига хизмат қилишга тайёрлаш билан янада изчилроқ шўғулланилсин. Ўтмиш сарфитлари, диний бидъатлар, маънавийсизлик, содал қарамлик билан кураш яна ҳам ўткирроқ ва ҳужумкорроқ бўлсин.

Оммавий ахборот воситаларига раҳбарлик даражаси оширилсин, мазкур воситалар демократиялаш ва иқтисодий ислохотнинг долзарб масалаларини теранроқ ёритишлари, қайта қуришдаги илгор таъжирбани кенгроқ тартиб этишлари, ошқоралиқни қарор топтиришлари, воқелиқни объектив ас этиришлари, камчиликларни дадиллик билан очиб ташлашлари эришилсин.

Иқтисодий соҳалар ва маданият муассасалари, олий ва ўрта махсус таълим ишини қайта қуриш, умумтаълим ва

хўнар мактабининг ислохот этиш юзасидан тадбирлар изчиллик билан амалга оширилсин. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузурида иқдоркор эъиллар билан ишлаш кенгайлини тўзми мақсадга мувофиқ деб топилин.

Хўқуқни муҳофиза қилиш органларини принципа, партия ишига садоқатли кадрлар билан мустаҳкамлаш юзасидан иш давом этирилсин, улар жамиятга қарши ҳақти-ҳаранатлар билан мурооса кураш олиб боришлари, шахсий ибратлари билан ҳаётимизнинг барча жаҳдаларида иттифоқини, ушқоқлиқини ва тартибни мустаҳкамлаш юзасидан партия ишлаб чиққан йўлни амалга ошириш учун юксак бурч, масъулият туйғусини намоён этишларида эришилсин.

IV.

Пленум Марказий Комитет Бюроси, Секретариати ўз диққат-эътиборини партиявий иш услуб ва методларини такомиллаштиришнинг асосий масалаларига қаратишга, қайта қуришга раҳбарликнинг сиёсий методлари томон туб бурилиш қилишга муваффақ бўлмади, деб таъкидлайди. Кадрларини ташлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашни яхшилашда, амалий резервини шакллантиришда, кадрлар масаласида мўқсонларни истисно этилган ишончли механизмини яратишда зарур қатъият кўрсатилмапти. Партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари қайта қуриш омиларини пухта эгаллаб олишларида Бюро ҳали эришгани йўқ. Илгор таъжирбани умумлаштириб, партия иши практикасида жорий этишга зарур даражада ҳажмат бериладиган жорий ўрта Марказий Комитетининг Тошкент область бериладиган тўғрисидаги қарорда партияга қабул қилиш ва партия сафларини мустаҳкамлаш ишда таъкидлаб ўтилган нуқсонлар секинлик билан бартафат этилмоқда.

Ўтказиладиган мажлислар ва кенгашлар, қабул қилинадиган ва сўраб олинмаган ҳужжатлар сонининг талаб этиладигандек камайиши, Марказий Комитет аппаратынинг жойлардаги жонли ташкилотчилик ишига томон кескин бурилиши содир бўлмади. Илгари бўлгандек ҳозир ҳам ижорини назорат этишда расмийчилик ҳолларига, меҳнаткашларнинг хат ва аризаларини қўриб чиқишга юзак муносабатда бўлиш фактларига йўл қўйилмоқда.

Пленум Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси анимасига қайд этилган камчиликларини бартафат этиш юзасидан конкрет тадбирлар қўришни, республика партия ташкилотини барча бўғинларининг куч-гайратларини халқ хўжалигига ва кишилар тарбиясига раҳбарликнинг сиёсий методларини тезроқ эгаллаб олишга сарфлашни юқлайди.

Кадрлар ишини янада такомиллаштириш юзасидан конкрет тадбирлар қўрилсин, мазкур иш мунтазам, илмий асосда олиб борилин, бу ишдаги пиконизм ва расмийчилик қўрилишларига барҳам берилсин. 1990 йилгача кадрларнинг асосий ўзгаи ва амалий резервини вужудга келтириш нийосига етказилсин. Кадрлар корпуси янги кўчлар, ёш ва истиқболли кадрлар билан ҳақиқат тўлдириб борилин, раҳбариятнинг изчиллигига қатъий риоя этилсин. Ишчи ва колхозчилар, партиясизлар, хотин-қизларни юқориорқ лавозимларга кўтариш практикаси кенгайтирилсин. Барча миллатларга мансуб кишиларнинг партия ва давлат органларидagi вакилликга риоя қилинсин. Кадрларнинг мунтазам ўқиш ташкил этилсин. Кадрлар масаласида нуқсонларни мустасно этилган ишончли механизм бунёд этилсин, шу мақсадларда кадрларни аттестациядан ўтказишдан, вақти-вақти билан уларнинг ҳисобот беришларидан ва улар билан сўхбатлашшдан самарали фойдаланилсин.

Кадрларнинг қайта қуришга муносабати, ўртага қўйилган вазифаларини бажаришга улар қўшаётган реал ҳисса уларга баҳо беришдан бош мезон, деб ҳисоблансин. Ҳар қандай лавозимда бўлинадиган қатъи назар, партия ва давлат иттифоқини мустаҳкамлаш йўли қатъият билан ўтказилсин. Ўз бўлисини тўқиб қўйган ва ишни барбод этган ҳодимларга нисбатан қўнғилчанлик ва принципсизлик фактларининг пайи қатъийлик билан қирқилсин.

Марказий Комитет Бюроси, Секретариати, бўлиmlари область, шаҳар ва район партия комитетлари ишини қайта қуришга алоҳида эътибор берсинлар, асқича ёндашувларини бартафат этишда, услуб ва методларни қатъий янгилашда, ўз фаолиятини омма ўртасида олиб бориладиган амалий ишга кўчиришда ердан берсинлар. Бошланғич партия ташкилотларининг жанговарлиги қўриш ҳамма ерда авж олдирилсин, ҳар бир бошланғич партия ташкилотидида жўшқин иш услуби, сўз ва иш бирлиги, принципиаллик ва талабчанлик, амалий танқид ва ўз-ўзини танқид вазияти қарор топтирилсин. Партияга қабул қилиш ва партия сафларини мустаҳкамлаш ишига мунтазам ёндашув таъминлансин.

Марказий Комитет Секретариати, бўлиmlари сайлаб қўйилган органларнинг қайта қуришга раҳбарлиқни юзасидан ҳисобот бериб ўтказилган пленумлар ва йиғилишларнинг натижаларини бир ой ичда умумлаштириб, ана шу пленумлар ва йиғилишларда тайёргарлик қуриш ва уларни ўтказиш чоғида айтилган тақдирлар ҳамда танқидий мулоҳазаларни амалга ошириш учун конкрет чора-тадбирлар қўрилсин. Сайлаб қўйилган органларнинг ҳисоботлари яқунларига қўра, энг кўп турғунлик аниқланган, иши қониқарсиз, деб топанган партия ташкилотлари алоҳида назорат остига олинсин ва уларга амалий ердан берилсин.

Қайта қуришни жаддаллаштиришда Марказий Комитет аппаратынинг потенциалдан самарали фойдаланиш, ҳодимлар билимдонлик, ташаббускорлик, ишга новаторларча ёндашув руҳида тарбиялансин. Партия ташкилотларида бевосита иш олиб бориш, нойларда амалий ердан қўрсатиш, партия йўлини рўббга чиқариш улар фаолиятидаги бош вазифа бўлиб қолишига эришилсин.

Пленум Марказий Комитет Бюроси ва Секретариатининг аналитик, контрол ишини кучайтириш, ҳар бир партия комитети, ҳар бир коммунист коллектив орган қабул қилган қарорни ўз мўлдатида ва тўла ҳажмида бажаришни ҳам фарз, ҳам қара деб биладиган вазиятни вужудга келтириш зарур, деб ҳисоблайди.

* * *

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пленуми Марказий Комитет Бюроси қайта қуришнинг ҳал қилувчи босқичида етилган муаммоларни ҳеч кечиктирмай ҳал этиш, иқтисодий ва социал

ҚАЙТА ҚУРИШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

ЧИҚИТСИЗ ТЕХНОЛОГИЯ ИМКОНИЯТЛАРИ

Хурматли газетхон, қуйидаги рақамнинг мағзини ҳақиқат қўйиб, республикада йилга 100 миллион тоннага яқин саноат чиқиндилари ҳосил бўлади. Тўлиқроқ таъсир қилиш учун уни Чимён тоғлари тақдослашнинг мумкин. Аслида бундай қиёсланишнинг имкони йўқ. Чунки қимматли иккиламчи ресурсларнинг жуда катта манбаи бўлган чиқиндилар бир ерга тўпланмайди, Ўзбекистоннинг турли бурчакларига сочилиб кетади.

Республикадаги ёғочни қайта ишлаш корхоналарида йилга уч юз минг куб метрдан зиёд чиқинди тўпланиб қолади. Самарқанд, Қўқон химия заводлари теварак-атрофда катта миқдордаги фосфогипс уюлиб ётибди. Тошкент областидаги қаноп заводларида эса йилга 17 минг тоннадан зиёд поя ўр-тасидаги ўзақ йиғилади. Тошкент тажриба фурнитур-пластмасса заводи ўз чиқиндиларини шаҳар тақдослашга чиқариб ташламоқда. Жиззах пластмасса буюмлари, Фарғона сунъий чарм заво-длари сингари корхоналар ик-киламчи ресурсларни чет ташкилотларга сотишдапти. «Ўзбексельмаш» ишлаб чи-қариш бирлашмаси, «Ўзбек-кромля» комбинати, Навоий электрхимия заводида, Ан-дижондаги «Электродвигатель», Намангандаги «Электротерм» корхоналарида ҳам катта миқдордаги чиқинди-лар вужудга келади.

Бу масалага давлат нўқтан назарида ёндашилса, икки-ламчи ресурсларга ҳўжасиз-лаша муносабатда бўлиаёт-ганлиги аққол сезилади. Бу-гунги кунда Тошкент, Навоий ва бошқа областларда ер қаъридан қазиб олинаётган бойликларнинг 90 проценти қайта ишлаш жараёнида чи-

қитга чиқарилапти. Фосфо-гипс, лигнин, қўмир кўкун ва турли қотишмалар корхо-налар теварак-атрофдаги қанчадан-қанча ҳайдалаган майдонларни эгаллаб ётиб-ди. Улар сувни, ҳавони иф-лослантириб, атроф муҳити-га салбий таъсир этмоқда.

Хўш, шундай нўқуш аҳ-волдан чиқилиши қандай йўли бор? Бунинг учун хом ашёни қайта ишлашда чиқит-чиқинини мумкин қадар ка-майитириш, ресурслардан ик-киламчи тарзда фойдала-ниш керак. Саноат бир қат-тор тармоқларнинг фаолияти технологияни яхши йўлга қў-йиш, чиқиндиларни кенг қў-ланиш кутилган самара бе-ришини тасдиқлаб турибди. Қўвасой шихи идишлар за-водини мисолга олайлик. Ко-хонада рангли, манзарали буюмлар тайёрланадиган ало-ҳида цех ташкил этилган бў-либ, у ерда ишлаб чиқариш жараёнида синган ёқирок-си деб топилган шихи идиш-лардан хом ашё сифатида фойдаланилмоқда. Маргилон ёғочни қайта ишлаш за-водида эса қиринди ва қи-пикдан плиталар тайёрлана-диган цех ишлаб турибди. Илгарилар теварак-атроф корхонанинг чиқиндиларига тўлиб кетар, қандай қилиб йўқотиш ҳақида боз қотири-ларди. Батён пайсларда хом ашё ва таёр маҳсулотларни қўйишга қўй топилмас, бу эса қийинчиликлар туғди-ради. Шу тариқа плита тайёрлаш цехини янги туши-риш гоёси туғилди ва у амалга оширилади.

Ўзбекистон ССР Агроса-ноат давлат комитети та-рашли қайта ишлаш корхо-наларида кўп миқдорда да-нақ тўплиниб қолади. Ундан хом ашё сифатида фойдала-ниш, ёғ ақратиб олиш мум-кин. Ана шу маҳсулот дори-

ятларни ҳисобга олса, мақ-садга мувофиқ бўлур эди.

Яна бир қийин муаммо ҳақида тўхталмоқчимиз. Фар-гона фуран бирикмалари ҳи-мия заводида, Андижон ва Янгйўлдаги гидролиз корхо-наларида йилга 250—300 минг тонна ишлаб чиқариш чиқиндис — лигнин ҳосил бўлади. Унинг қарийб 60 проценти ташлаб юборил-моқда. Ваҳоланки, кўп ил-лар муқаддам лигниндан лак, қий таёрлашда қўллани-ладиган қўшимча, минерал ўғит ва бензин олиш мум-кинлиги илмий жиҳатдан асосланган. Янгйўл гидро-лиз заводида ер дармондори-сини ишлаб чиқариш техно-логияси ўлаштирилган. Олимларнинг ҳисоб-китобла-рига кўра республика заво-дларида чиқадиган лигнин ҳисобига 800—900 минг ге-ктар ернинг ҳосилдорлигини ошириш мумкин. Афсуски, бу муҳим тадқиқот ҳақида бир неча йиллардан бери гапирилаётган бўлса-да, қи-матли иккиламчи ресурслар фойдаланиш миқёслари ор-тамапти.

Красноярскдаги биохимия заводи мутахассислари ва инженер-техник ходимлари олимларнинг лигниндан бе-зин олиш гоёсини рўбга чи-қаришди. Бу корхонада маҳ-сус кўрмага ишта туширил-ган, 50 килограмм чиқинди-дан бир литр бензин олини-моқда. Республикадаги за-водларда ташлаб юборила-диган лигниндан йилга 2 минг тоннага яқин ёнғили-олиш имконияти мавжуд. Бу иккиламчи ресурслардан қай-си технологияда фойдаланиш кўпроқ фойда беради? Са-волни иқтисодчиларга ҳаво-ла этарканмиз, энг асосийси унинг ташлаб юборилишида барҳам берилишида деган фикр ҳаёлимиздан ўтади.

Ўзбекистоннинг кўпгина районларида йирик чорвачи-лик комплекслари барпо этилган. Уларнинг теварак-атрофига назар ташласа, чиқиндилар — маҳаллий ўғит уюм-уюм бўлиб тўпланиб ётганлигини кўрасиз. Чунки йилнинг ёз-кўз фаслларида уни далаларга деярли чиқаришмайди. Бу юмуш асосан қиш ва баҳорда амалга оши-рилади. Маҳаллий ўғитнинг оймаб тўпланиб ётиши, би-ринчидан, комплексларда катта мушкулликлар келти-риб чиқаради, иккинчидан эса атроф муҳитини, сув манбаларини ифлосланти-ради.

Ушбу муаммонинг ҳам ечи-ми бор. Социалистик Меҳ-нат Қаҳрамони, академик И. В. Петринов-Скоков чор-вачилик комплекслари қои-да чиқиндини қайта ишла-диган қурилма бўлиши за-руринлиги тақдир этмоқда. Унинг фикрича, ҳосил қи-надиган биогаз ёрдамида на-фақат комплексни, балки по-селканинг энергияга бўлган эҳтиёжини қондириш мум-кин. Минерал ўғитни эса донадор ҳолга келтириш, за-рур пайтда далага ташиб имконияти туғилади.

Иккиламчи ресурслардан самарали фойдаланиш, чи-қитсиз технология имкония-тларини янада тўлароқ қў-ланиш учун олимлар ва ама-лиётчилар ўртасидаги ҳам-корликни ривожлантириш за-рур. Фақат умумий тавсия-лар бериш билан чеklangи-май, технологик ечимларни ишчи-пухта поёнига еткази-ши пировайд натижа беради. Янги иқтисодий ислохот ша-роитларида ишлаш ресур-слардан оқилона фойдалани-ш, ҳўжасизликка барҳам беришни тақозо этади.

Ғ. ҒАҒУРОВ, инженер-технолог.

Маркс Юмутов номини Навоий кон-металлургия комбинатининг ишчи ва хиз-матчилари алоҳида ҳўрмат билан тилга оладилар. У — ўн йилдан ортқ вақтдан бўён иқтисодий таълим мак-табнинг пропагандисти. Тингловчилар машғулотлар-дан олган билимларини иш-лаб чиқаришга жорий этиб, меҳнат унумдорлигини оши-риш, маҳсулот сифатини яхшилашда дастлабки қу-вончли натижаларни қўлга киритишдапти.

СУРАТДА: пропагандист М. Юмутов.

Р. СОДИҚЗОДА фотоси.

Туб ислохот талаблари Хўжалик ҳисоби йўлидаги тўсиқ

Шовот районидagi «Ком-мунизм» колхозининг бош-инженери А. Раҳимов САНИЙРИ илмий-ишлаб чи-қариш бирлашмасининг Тош-кентдаги экспериментал иш-лаб чиқариш корхонасига эрталаб соат 10 да кириб келди. Бир соат ичида бар-ча қорозларни расмийлашти-риб бўлган, мавсум олдида уруғлигини қайта ишлаш учун мўлжалланган иккита қурилмани машинага орта бошлади.

Илгари бундай ишни ба-жаришга кўп вақт кетарди. Хўш, бу янги ҳўжалик юртишнинг самараси?

— Эҳтимол, шундайдир, — дея фикримизга қўйишди корхона директори Ю. Уме-ров. — Биз ҳалягача ҳўжа-лик ҳисобини чинакамга ҳис этаётганимиз йўқ, ҳозир-ча корхонамизни янги ҳў-жалик юртиш системасига ўтказиш тўғрисида расман рухсат берилмаган.

Корхона ҳали ёш — та-шкил этилганига эндигина ярим йил бўлди. Иригация бўйича давлат конструктор-лик бюросининг қўллаб му-тахассислари корхонамизга йўл ўттишди. Улар энди тў-ридан-тўри ўз ишлари — замонавий техникани ишлаб чиқариб билиш шўғуланган-дилар. Завод эса ана шу ян-ги машиналарнинг унча кўп бўлмаган туркуминини ишлаб чиқариш шўғуланган бўлди. Ўтказиш учун тайёрлаб берди.

Янги ҳўжасизлик юртишнинг самараси ҳозирданқў кўри-ниб турибди: бор йўли бир неча ой муқаддам ташкил этилган қурув ётқизувчи машинанинг иккита модели ишта туширилди. Илгари бундай машиналарни ўз-лаштиришга ҳаддан зиёд кўп вақт сарфланарди. Келгуси-да, технология узил-есил ишлаб бошлашга, моделининг ўзи «қиймега етказиб» тай-ёрланиб, бундай машиналар, иш ишлаб чиқариш янада кучлироқ корхоналар зим-маси юклатилади.

Завод ноёб ускуна: асо-сан, САНИЙРИ олимлари учун асбоблар тайёрлайди.

Хўжалик ҳисоби, рухсат берилганлиги ҳақида расман ҳабар бўлмаса-да, коллектив ҳаётига тобора сингиб бор-моқда, янгица планлашти-ришга, янгица ишлаш ва фикрлашга мажбур этмоқда. Қизик боз мисолини келти-райлик: боз экономист В. Асриев схема тайёрлаш керак эди. Рассом зарур бў-либ қолди. Уни қардан то-пиш мумкин? Давлат кон-структорлик бюросига Мур-жаат этишди. У ерда ёрдам беришларини, лекин иш учун ҳақ тўлаш кераклигини айтишди. Ҳаммаси ўринли — уларнинг ўзлари ҳам бирор киши илтимос қилиб қол-са, шундай шарт қўйишлари мумкин эди. Эндилекда ҳар бир киши сарф-харажатлар ва даромадларини ҳисоблай-диган бўлиб қолди.

Афсуски, ҳозирча корхо-нада ҳисоблаш ўрнига, қи-надиган сарф-харажат ва да-ромадларини чамалаб ўтири-шибди. Хўжалик ҳисобига ўттиш ҳақидаги буйруқ ке-чи-каётганини сабабли ишта сезиларли халақит бериб, қўпгина ағлашимоҳчилик-лар келтириб чиқармоқда. Чунончи, таъминот масала-сини олайлик. Январ ойи-нинг иккинчи ярми бошлан-ганида ҳам корхона ўзининг биринчи кварталига мўлжа-ланган тасдиқланган фонди-га ета эмас эди. Натияжа-да етестомол моллари участкаси материаллар бил-ан таъминланмай, тўхтаб қолди.

А. БЕЗВЕРХОВ, ЎзТАГ мухбири.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

СССР Министрлар Совети «Хизматда ишлатиладиган енгил автомобиллардан фойдаланишнинг тартибига солиш тўғрисида» қарор қабул қилди.

Қарорда қайд этиладики, қурилаётган чораларга қара-май, хизматда ишлатиладиган енгил автомобиллар со-ни ва уларни сақлашга сарфланаётган харажатлар ҳақон сенилиш билан ка-маймоқда. Давлат енгил ав-томобил транспортдан шахсий мақсадларда фойдаланиш каби қўлдан-қўл хо-ллар мавжуд. Бу эса аҳоли-нинг ҳақоний эътирозлари-га сабаб бўлмоқда.

Хизматда ишлатиладиган енгил автомобилларни сотиб олиш ва уларни сақлашга ажратиб берилаётган мабла-лардан самарали фойдалани-лиши учун ҳўжалик ҳисоби-даги корхоналар ҳамда та-шкилотларнинг иқтисодий жа-вабгарлигини ошириш мақ-садига қарорда шу нарса белгилан қўйилдики, 1988 йилнинг 1 июлидан бошлаб хизмат сафарлари учун енгил автомобилларни сотиб олишга кетадиган харажат-лар, шунингдек уларни сақ-лаш, жўмладан шўфёрлар-нинг иш ҳақи, амортизация ажратмалари, автомобиль ёнғилиси, уни ремонт қилиш учун сарфланадиган бошқа эксплуатация харажатлари социял ривожланиш фонди-ни шунга ўхшаш бошқа фонд маблағлари ҳисобидан тўланади. Мазакур мақсад-ларга сарфланадиган маб-лағларнинг конкрет миқдор-ларини меҳнат коллектив-ларини кенгаши (вакиллар йиғилиши) белгилла-бериш мақсадга мувофиқ, деб топилди.

1988 йилнинг 1 июлидан министрликлар, идоралар, муассасалар ва ташкилотлар-да уларга хизмат қилувчи енгил автомобиллар сонини 40 процент камайитириш та-қлиф қилинди. Ана шу енгил автомобилларни сақлаш хара-жатлари Иттифоқ, рес-публика бюджети маблағла-ри ҳисобидан ёки идоралар-га бўйсунувчи корхоналар ва ташкилотларнинг фой-даси (даромади)дан ажрат-малар ҳисобидан амалга оши-рилади. Иттифоқдош рес-публикаларнинг Министр-лар Советларига хизматда ишлатиладиган енгил ав-томобиллар сонини (ҳалқ де-путатлари қишлоқ, посёлка Советлари ҳамда қишлоқ район Советларига хизмат қилувчи енгил автомобиллар

БИР ХАТ ИЗИДАН

КООПЕРАТИВ АЪЗОЛАРИ НЕГА ХУНОБ?

Ёки уй-жой қурилишидаги ҳангомалар

«Социализм» колхозининг Собойи қишлоғида истиқомат қилувчи, «Шав-кан» уй-жой қуриш коопе-ративига аъзо бўлган Са-фарали Аллаев, Иззатилла Ибодуллаев, Тўқин Хўшма-тов, Ғўлом Худойкуловлар-нинг редакцияга йўллаган араномаси Шаҳрисабз райо-нида йўл олимизимиз учун боис бўлди. Кичик посёлка-даги 1, 3, 4, 6-уйларнинг исми шарифи юқориди зикр этилган аъзолари мактубида шу кунга қадар хонадонла-рига электр уланмагани, қу-рувчилар томонидан йўл қў-йилган хато-камчиликлар тўғрисида ёзилган эди.

Биз у ерда ишта алоқа-дор кишилар, уй аъзолари билан суҳбатлашмиш асносида шикоят нега юзага келганини яна ҳам чуқурроқ ҳис этгандек бўлидик.

Боз пудратчи — район-даги ҳўжаликларро ме-ханизациялашган 227-қўйма ко-лонна (бошлиги Х. Аҳмедов) буюмларини биринчи уй қу-рилишини бетон блок ўрнига гиштдан пойдевор тиклаш билан бошлаган экан.

Дастлабки уй шундай тахлитда қурилатганини олиш кўрганамизда сўнг лойиҳага кўра иморат пой-девори бетон блокдан бўли-ши лозимлигини айтиб, қу-рилиш тахлитига эътироз билдирдик, — дейди колхоз партия тахлитининг сек-ретари А. Примов.

Хўш, агар колхоз раҳ-барлари эътироз қилишмас-са, бинокорлар ўз билган-ларича қуриб кетишавера-ми? Ахир уй кишиларга беш ёки ўн йил эмас, узоқ муддат хизмат қилиши ке-рак-ку!

Хат муаллифларининг рес-публика матбуотида муро-жаат қилишунга қадар ҳам анча-мунча югур-югур-лар бўлган. Мактубда таъ-кидланганича, улар уй қури-лишидаги камчиликлар ҳа-қида халқ депутатлари Қаш-қадарё област Совети ик-кита комитетига, Шаҳри-сабз район халқ контроли комитетига ҳам билдирган-лар. Шундан сўнг сифатсиз бажарилган айрим ишлар қайта қилинибди. Аммо, яна чала. 4-уйнинг бир хонаси-га ҳаллама печ мўриси ўр-натилмаган, Т. Хўшматов хонадонидангилар шифтдан чакка ўтаётганидан хуноб. Ўзгасига дарвоза ўрнатилган девор асосий бино ишглари билан пайваста терилмаган-лиги учун ёриқ пайдо бўлиб, сувни қўчиб тўшапти.

Пойдевор тақчи томонига ишлатилган цемент-қум ара-лаш сувоқ сифати ҳақида ҳам шу гапни айтиш мумкин.

Салкам икки йил олдин қуриб топширилган уйлар-нинг шу кунга қадар электр

тармоғига уланмаганини қандай баҳолаш керак! Бу-лардан ердамиш пудратчи тахлитот — механизация-лашган 9-қўйма колонна, на 227-қўйма колонна раҳ-барларини ташвишга солаёт-тир. Сабаби: кабел йўқ эмиш.

Газетхонларга яна ҳам тушунарли — бўлиши учун мактубдан айрим сатрлар келтиришни лозим қилим.

«...Уйларимиз поли сифатсиз қонилган тўхумли лорсил-лайди. Бундан ташқари у чў-ни қолган... 1986 йил май ойи-да колхоз уй-жой қуриш кооперативини раиси Р. Пир-заров (ў ҳозир Шаҳарнинг иш-лоқ Совети раиси вазифинда ишлаймоқда) ўз хўзурига қа-чириб, «Қозар вақтинг йўл, кейин ўзини тўқайиб, сизлар-га бераман» деб шартнома қорозига кўл қўйдиран ва уй-ларимиз нархисини андиқ ишимиз айтди... 1987 йил 30 ноябр-да кучи бизни колхоз олдига-сига қачирди. Шунда, биринчи уйларимиз нархиса 300—800 сўм атрофида қўшиб қўйилган экан. Бунинг сабабини ҳеч ким айтиб бера олмади.

Бизнинг мақсадимиз шуки, уйни қайта нархлаб бериш-сини. Ахир ўз меҳнатимиз эвазига келадиган пулни тў-лайдиган биз-ну!... Бунинг ус-тига ҳали ёш оиналаримиз. Рўзгоримизни тўла тиклаб ололмаганимиз. Пулимизнинг бориши ошқона ва боз девори қуришга сарфланган...»

Хўжасизларни қўздан ке-чиримиз. Ҳақиқатдан ҳам 3-уйга тегишли шартномада 1:3.560 рақамлари устидан

чиқиб тортилиб, тепасига 14.165 сўм 45 тийин дея ёзиб қўйилган. Р. Пир-заровдан бунинг сабабини сўраганимизда у:

— Ишчиларни транспортда олиб келиш, жўнатиш хара-жатлари учун кейин қўйил-ган, — дея ўзоқлади.

Қурилиш тахлитотидагилар бунинг бизга ўз вақтида ай-тишмаган эди.

Таажубданлик. Наҳотки қурувчиларни келтириш, олиб бориб қўйиш шунчага тушса? Ўндай бўлса, ўша маблаг нима учун ҳар бир хонадонга тегиш равишда тақ-симланмаган? Масалан, С. Аллаев уйига 330 сўм 15 тийин қўйилган бўлса, И. Ибодуллаевникига 605 сўм 45 тийин...

Қизик, Р. Пирзаровдан кейин қўйилган маблаг ҳу-сусида айтган жавобини бизга ёзма равишда тақдир этишни сўраганимизда у «Уй нархига кейин қўйилган сумма бухгалтерия ҳисоб-китобларидан сўнг келиб чиққан», деб қўрсатибди.

Тўғри, иморат пойдеворида бетон блок ўрнига гишт ишлатилганини учун С. Ал-лаев уйи умумий нархидан тегишли маблаг чегириб ташлангани, сифатсиз ба-жарилган ишларни тўғрилиш учун қурувчилар қайта ун-лашган. Лекин юқориди айтганимиздек, қандай Май-кўл тўғрилиш. Ёнг ёмон — унинг маънавий томониди — одамларнинг сарсон бўлиб юришларида, уларнинг баъ-зи бирорчага шикоят

актига ҳам, шартнома қоғо-зига ҳам қўлга қўйган вақти-мида — уларга ҳеч нарса ёзилмаган эди. Бизга айтиш-лар нарх билан ҳўжасизларда қўрсатилган ўртасидаги фарқини қўриб турибсиз. Уйни қайта нархлаб бериш-сини, токи биз унга ишонай-лик! Шундан кейин пай ба-далларини ўз вақтида тўлаб берамиз, — дейишди улар.

Хуллас, мана шулардан сўнг хонадон аъзолари уйга қўйилган баҳонинг аниқ маъналигига шубҳа билан қа-рашмоқда. Чунки уларнинг бундай тўғйўг татсирига тўшиб қолишлари учун юқо-рида рўй берган ишларга ишонмаслик сабаб бўлган. Бунинг учун кооператив аъзоларини айблаш яра-майди.

Шу ўринда боз пудратчи, уй-жой қуриш кооператив, колхозера халқ депутатлари Шаҳрисабз район Совети ик-кита комитети раҳбарлари-нинг ишни пайсалга солиш-сини, ўзбўрлачиларлики оқибатида деярли икки йилдан бўён давлат касса-сига тегишли маблаг тўшма-ётганлигини, бундан зарар қўрилатганлигини алоҳида таъкидлаш зарур. Ўйлай-мики, райикромкомгадигар масаланинг тағига етишад, улар уйнинг аниқ, ҳақиқий баҳосини қўрсатиб беришди, модомики, қўйилган нарх тўғри бўлса, унда хонадон аъзоларини ишонсизлик таъ-сиридан фориғ этадилар.

Ш. УМИРОВ, «Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Эскириб қолган ускуналар ўрнига янги транспортлар, механизмлар, серурум ян-чи машиналар, тарозилар монтаж қилинди. Рекон-струкция ишлари олиб бори-лаётган пайтда комплекс ко-димлари учун махсус курс-лар ташкил қилиниб, бу курсларда ўз малакаларини оширдилар.

(ЎзТАГ).

«Бухарарестрой» трестининг Қоракўлдаги қўйма ме-ханизациялашган колонна-си экскаваторчиси Б. Ҳам-дамов беш йилликнинг икки йили топиришнинг икки ба-равар ошириб бажарди. Қи-зилқумда канал қурилишида ишлайётган Б. Ҳамдамов илан бўйича 193 минг кубометр гушроқ ишларини бажариш керак эди. Лекин унинг тай-тар-аниқот билан ишлаши натижасида 450 минг кубо-метр гушроқ қазиб чиқа-рилди.

Ишлаб чиқариш илгори техникани аъло даражада

СЎЗИНИНГ УСТИДАН ЧИҚДИ

«Бухарарестрой» трестининг Қоракўлдаги қўйма ме-ханизациялашган колонна-си экскаваторчиси Б. Ҳам-дамов беш йилликнинг икки йили топиришнинг икки ба-равар ошириб бажарди. Қи-зилқумда канал қурилишида ишлайётган Б. Ҳамдамов илан бўйича 193 минг кубометр гушроқ ишларини бажариш керак эди. Лекин унинг тай-тар-аниқот билан ишлаши натижасида 450 минг кубо-метр гушроқ қазиб чиқа-рилди.

Ишлаб чиқариш илгори техникани аъло даражада

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ЦЕХ ИШГА ТУШДИ

Янгйўл заводида таёр-ланган ширинлик — мар-маладнинг дастлабки тонналари савдо тармоқларига жўнати-лади.

— Биз вино-ароқ маҳсу-лотларини ишлаб чиқаришни

80 процент қисқартирдик, — дейди завод бош бухгалтери С. Билалов. — Коллектив муттасил равишда зарар қў-раётган корхонамиз фойда оладиган бўлиши учун барча ишларни қилди. Турли ал-коголсиз ичимликлар ва шар-батлар ишлаб чиқаришни ўз-лаштирдик. Бу маҳсулотлар-ни хатто уралликлар ва си-бирликлар ҳам зўр мамну-ният билан харид қилмоқда-

РЕКОНСТРУКЦИЯ ШАРОФАТИ

Қўқон дой маҳсулотлари комбинати аралаш озуға ишлаб чиқариш комплексининг қувайти бир йилда 110 минг тоннадан ортқ маҳсу-лот ишлаб чиқаришга етади. Бунга корхонада мазукур участканинг реконструкция қилиниши тўғйили эри-шди.

(ЎзТАГ).

Совет турмуш тарзи

СУЛАЙМОН ҚИЛИЧЕВ ЧОРБОҒИ

Шоир Ҳамза Ҳакимзода Нисий номи билан аталган кўча бошидаги уй мўлоҳида музикага чорбоғ бор. Олма, ўрик, олча ва гилослар кўкка ўрлаб, икки қаватли уй томига етай деб қолган. Улар ҳар баҳор сутта чайилганда оппоқ бўлиб гуллаб, дилларга фараҳ бағишлайди. Ёага келиб новелларни шигил ҳосилдан эгилди. Чорбоғда тоқ, анжир, анор ва ошқўлларча бор. Боққа қишин-ёзин бир нуруний отахон парвона. Ер ағдарди, ўғитилди, уруғ сепади, суғоради, даракларни бутади, ҳуллас тиниб бўлмайди. Уни маҳалла-қўйда кўпчилик яхши танийди, ҳурмат қилади. Давранинг турғиға ўтказишди. У кишининг исми-шарифи — Сулаймон Қиличев. Асли касби бинокор. Ҳозир пенсияда. Меҳнат ветерани. «Узвотстрой» трестининг Бухоро кўрилиш бошқармасида узоқ йиллар фидокорона меҳнат қилди. Бобоканларни боғиб бўлишган. У ҳам она заминин, меҳнатини севди. Боғ яратқини ўзининг муқаддас бурчи деб билди.

Сулаймон ака — катта оқла бошиқ. Узи — тоқин, турмуш ўртоғи Саломат. Сулаймон — узбек. Опа СССР маориф ахбороти, Охунбобо-ва номи ўрта мактабининг методист-ўқитувчиси. Укаси Мухторжоннинг турмуш ўртоғи Людмила — рус, асли Куйбисев областининг Бугулма районида. Яна бир келини — қорейс. Қисқаси, бу оилда олти миллат вакили ўйшаган. Уларнинг ҳамма-

си ақил, одобли, меҳнатсевар кишилар. — Дўстлик ва қардошлиқ ҳақида гап кетганда кўндалди ҳикмати эсламан, — дейди Саломат опа. — Бир донишманддан: «Инсон учун қариндош аъломи, дўстим» — деб сўрашди. Донишманд бу саволга: «Агар чинакам дўст бўлса, қариндошдан аъло», — деб жавоб қайтарган экан. Совет халқлари ҳам бир-бирларига қардош эканликлари маҳонда неча мартаб таълимнинг, исбот этилган. Чунки уларни чинакам дўстлик ришталари боғлаб турибди. Бунинг оилами мисолда ҳам ақлоқ кўрса бўлади.

— Биздан «Ким, эдигу, ким бўлди», — деган савол ҳайлимга келади, — сўзиде давом этади Саломат опа. — Шунда доҳиймиз В. И. Ленин асос солган, турли миллатлар бузилмас иттифоқидан ташкил топан жамиятимизнинг нақард улуғлиги, инсонпарварлигини дилим жўшиб, шукроналар айтиш келади. Кечаларда эсимда: 1954 йил эди. Биз гўдакларимиздаёқ ота-онадан айрилдик. Бошимизни слайдиган қариндош-уруғ топиламан, қўни-қўнилар бамаслаҳат Бухоро шаҳридаги болалар уйига беришди. Ушанда каттамыз — Мубин акам 9-синфда ўқир, кенжамиз — Мунира бир ярим ёш эди. Меҳрибон тарбиячилар қўлда на егуликка, на кийгүликка зорикмасдан тарбияландик. Акам Тошкент политехника институтининг энергетика факультетини, мен педагогика билим юртини,

укаларим — Мухторжон Куйбисев политехника институтини, Мухторжон Фарғона политехника институтини, синглим Мунира эса Бухоро педагогика билим юртини битирдик. Ҳозир ҳаммамиз халқ ҳўжалигининг турли соҳаларида ишлаймиз. Зеро, портня ва ҳўкуматимизнинг беқисс ғам-ҳўрлигиға қамтарин меҳнатимиз билан жавоб бераётганимиздан фазрланамиз. Яқинда мактабимизда мени СССР маориф аълочилиси унвони билан мубооракбд этган ёш педагоглар интернационал оиламиз ҳақида сўзлаб беришсин илтимос қилишди. Шунда улар эътиборини жамиятимиз, жонахон Ватанимиз куч-қудрати, аввало, турли миллат вакиллари билан жипслигиға, доҳий В. И. Ленин гоҳларининг ҳаёт-бахш кўчиде эканлигиға қаратдим. Дунда дўстлигини енга оладиган бирор куч йўқ.

Сулаймон ака билан Саломат опа бизни ўзлари бунёд этган музикага чорбоғқа бошлашди: — Оиламизда энг фарзанд туғилганда, албатта, унинг номига атаб меваили даракт кўчига ўтказамиз. Шунинг учун ҳам боғимиз йилдан-йилга кенгайиб, файлак бўлиб бораёпти, — дейди Сулаймон ака. Боққа назар солсамиз. Унда юзга етган дараклар билан бирга заминдан куч олиб, тобора туркираб ўсатган қўллаб ёш николлар диққатини ўзига тортади. Бу совет турмуш тарзининг, меҳнат эъозининг ёрқин ифодаси эди.

Х. ҚОДИРОВ.

СССР — Ҳиндистон дўстлик фестивали доирасида Тошкентда «Менинг халқим — менинг юртим» деб номланган кўргазма очилди. Ўзбекистон ССР Рассомлар союзининг кўргазмалар залида Ҳиндистонлик болалар ҳаётига бағишланган турли хил фотосуратлар, расмлар ва ҳайкалтарошлик асарлари жой олган. Шунингдек дўст мамлакатдан келган санъаткорлар, ҳаваскор артистлар бу ерга ташриф буюрганларга болаларга аталган саҳна асарлардан кичик-кичик парчалар кўрсатишяпти. Кўргазма залларида кўгичоқлар, болалар ўйинчоқлари, ёдгорликлар жаб ўтган ҳўнармандлар ишини ҳам томоша қилиш мумкин.

СУРАТЛАРДА: 1. Ҳўнарманд Ханжика ўзбек қизига кўндалди. 2. Кўргазма залларида кўгичоқлар, болалар ўйинчоқлари, ёдгорликлар жаб ўтган ҳўнармандлар ишини ҳам томоша қилиш мумкин. Р. НУРИДИНОВ фотолари. (УзТА).

СССР Қўролли Кучларининг 70 йиллиғига Абдурашид НУРМУРДОВ

Ҳа, қўтмон ювган кўллариңдан айланган, Сени қўллариңг тейкан сувлар ана оқиб нелариники? (МОМОННИНГ СУВГА ҚАРАБ ШИВИРЛАШЛАРИ).

Набирасининг овозидан безовталанди. Инграиб ўрнидан турди. Сувга тикилди. Ой ҳамоно оқиб боради. — Сизни отам қақирапти, — деди набира. Момонинг кўнгли гашланди. Набира ортидан эргашди. Қизалоқ сакраб-сакраб ундан узоқлашди. Қачон эшик бўсағасидан ҳатлағанда зулмат кўнгиға қадам босгандай бўлди. Шундай баҳаво уни кўзига тор кўринди. Рўх нафакат марҳумларда, у тирикларда ҳам мавжуд. Биз қандай кенгликлар ичиде яшамайлик, юрагимизга улар торлиқ қилиб қолади. Бизнинг жисмимиз етиб бормеган жойларга руҳимиз кириб боради. Шу рўх кириб борган бурчакларнинг ҳисобига моми қирган баҳаво уйлар зимистон эди. Миямизда биз қирган нарсалар ақсидан ташқари руҳимиз бориб етган мавжумотлар мавжудлигини сезамиз. Ва бехос юрагимиз санъатчиликни сезамиз. Инсон рўҳи ҳатто энг мажонгашта, қудратли ҳавлардан ҳам мажонгашта ва қудратли эканлигини ҳис этамиз. Момога торлиқ қилган баҳаво уйлар заминиде ҳам ўлининг кескин, шафқатсиз, меҳрсиз айтган гаплари етарди. Эрининг тирилигиға ишонган аёл рўҳи дунё кезиб юрганди. Биз билмасдан баҳаво хонага етаклаб келганимизда унга хона торлиқ қилиб қолганди. Момо гапларга қўлоқ тутди:

— Холикул ака, сиз уруш йиллари Оққондан қўйиб Жўшга тушгандиғиз шеклини, — деди ром томонда тўдақ қўнкан Карим қассоб. — Уша йиллари эди-да, сенга тут териб бераман деб бутим йиртилб кетишиға сал қолган, — дея қассобга нгоҳ ташлади у. Қассоб ер чидади. Гагга Кокил тажаниб мой сепди. — Ий-ё, ҳали шундақи ишлар ҳам қилганимизилар? Холикул ака ичиде гап турмайдиган, шартки одам эди. Шу шарткиланган бўлса керак, шир яланғоч камбағал эди. Болалари ҳам унча-бунчамас, ўн жон. Қўзи туздай хотини аэрозининг ўзи. Бир жаҳли чиқса худо бас келмаса, бандаси бас келмайдиган хилидан. Момога кўзлари тушиши билан, ўтирганлар бир қалқиб бириларидан турди. Ҳол-аҳвол сўрашганларидан сўнг момонинг кўй-қўйига қарамай, Холикул аканинг енига ўтказишди. Юзларига фотиҳа тортишган оғайин-қариндош моми билан бир-бир сўрашиб чиқди. Момо Холикул қайниси овозини эшитганда бироз кўнгли ёришди. Азалдан момонинг қайниси ичиде шунингиса илхоси беланд эди. Холикул ака энг камбағали бўлса ҳам, бошқаларни олдиде тили узун эди. Қайсида йили-ўрқиде бир қўқ бугудини қассобнинг гапига ишониб шом қоронғусиде эшакка ортиб, Янг Чоптошдан қишлоққа қараб эгнганда, қаршидан давс чиқиб қилиб бечорани бир қишлоқ қариндош ичиде шундай улақтирдик, не қиларини билмай қариндошлариникига бир ой кетиб қолган эди. Шу-шу қассоб амакисини қаерда кўрса ё бўлган воқеалар, ё ёлгон аралаш гаплар билан узиб оларди. Момодан узилган нгоҳлар Холикул акага тушганда ҳамма яна нимани бошлар экан, деган илҳида сабрсизлик билан унинг оғзига тикилди. Қайнисининг ҳолати момога ҳам кўчди. Ҳовлидан Холикул ана бир ҳангома бошласа керак деган ўй кечди. Жилмайди. Кейин шунки кутиб турганди:

— Чеч, бу Каримни қоринни тўйдирмаган деб бир ўлимдан қолганман, — деди. Ўтирганлар қўлиб юборишди. Момо ҳам жилмайди: — Қани, бошланг, — дейишди атрофдагилар. — Карим, ушанде бирон ўн йилларда эдинг-ов. — Қассоб истар-истамас бошини эгди. — Айни тут лишиғи, у вақтлари пилла қурти деган нарсалар бўлмасди. Чеч, тўғрими? Момо ҳаъа дегандай бош чайқайди. — Ҳозир қалқилинмаган тут қолмаган. Пилла пайдо бўлди-ю бир мевали даракдан ажралиб қолди. — Атрофдагилар безовталанди. Холикул аканинг бир ҳангома бошладан олдин дунёвий фикрлар одади бўлиб, ҳозир ҳам уша удуға амак қилганди. — У вақтлари нон қаерда дейсиз. Қўнма-гача қўкка қор бўлиб қиш кечарди. Уша йили мевали даракларнинг ҳаммасини соғув урди. Шу ҳовлидагилар тут омон қолганди. Карим икковимиз эналариимизни кўзини шамғалат қилиб тутта тирмашдик. Шу тут мевасига бир қишлоқ қараб турганди. Карим азалдан даракта қичқилмаётган эди. Тутни белига бориғиде Каримни: — Менга ташламасанг эммага айтман, — деган овози қўлоғимга чалинди. — Ҳа, ташлайман, деб шовилдим. Бир вақт тутнинг аини гўж-гўж бўлган шохлариде ўзини кўрдим. Пастга қардим. Карим ерга тўкиган тутларни тўроқ аралаш оғзига тикмоқ-

[Боши ўтган сонда].

да эди. Чечам қайнисиға ўзларига муносиб от қўйганди. Каримни «Қашшани» деб қақиради. Ҳақиқатан ҳам уша даврлар унинг болагини «қашшани» ушарди. — Ўтирганлар «гапнинг илҳосига ўтиға» дегандай дастурхон сари силижиди. Холикул ака эса худди атайлаб қилгандай чайналарди. Кокил тажаниб ахирини чидаб тура олмади: — Бутдан гапиринг, бутга нима бўлганди? — деди. Шунда Холикул ака қўлисираб: — Бутнинг бири тушиб қолган-ку, бунисига бунча ошқимасанг, — деди. Ўтирганларнинг моддан ўзгаси қаҳ-қаҳ отиб қилиб юборди. (Кокил тажанибнинг бутига шашма: унинг бир оғи машинадан осилиб тушаман деб учасидан чиқиб, қийшқ битиб қолганди). Бироз говур босилгандан кейин Холикул ака:

— Қачон қорин тутта тўйганде бир-иккитасини Каримга ташлаб, уни тўроқ аралаш тут ейишини томоша қилиб, ҳавл сурман: «Шунга қанақанин хотин тегар экан» деб. — Ўтирганлар ўйни бошларига қўтариб қаҳ-қаҳ отиб юборишди. Момо ҳам қўлиға қўйишди. — Туршиға қарайман, юз-кўзи сап-сарик, қорни қўп сут эмган қучуқчани қориндай қичиб кетган, елкасига бир бешуша қовоқни ўрнатиб, кўзлари қовоқни чирган ўрнидан, чиллақад кўллари тўроқ билан тутти «товуқникидай» оғзиға тикмоқда. Узимни анча юрттида кўриб унинг устидан қилиб турганидан, Одош момони газабли овозини эшитиб кўз олдим қоронғилишиб кетди. Карим эмаклаб бориб бедолага бедоладан қириб қойиб бўлди. Топадан унинг гавдаси бедозор ичиде сарик қовоқдай думалаб боради. Мен ҳам ўзимни жон қолтада тутдан ташлайман деб, иштонингилар поёкчаси тут шохига илшиб, бироз осилиб ерга гурсиллаб тушдим. Кокилнингиде бизники ҳам орқасига қараб қолди. — Ўтирганлар ана завқ билан қилиб юборишди. Холикул ака жилмайди:

— Каримга қандай хотин тегаркин деб қўнган мени худди ўн жазоладди. Унга гўдайи тушиб, бизга туздайи қолган экан. — Қўлги устиға қўлги қўтарилди. Момонинг ҳам олис хотиралари бироз унут бўлди. Момонинг ҳавлиға қайнисининг болагини келди. Ҳаммаси у келин бўлиб тушганда шир яланғоч эди. Холикулнинг Карим ҳақидаги гаплари рости, бир бесўнақчи, одам бўлишини сибги йўқ эди. Момо Карим қайниға ўриғича кўз қирини ташлади. Басаввал қайни ўрнида уша-уша Холикул тўриблаган қовоқ қалла пайдо бўлди. Момо «пик» этиб қилиб юборди. Ўтирганлар саволсиз нгоҳ ташлашди. Холикул унинг ҳавлидан нелар ўтганини сизганди жилмайди:

— Ҳа, чеч! — деди Каримга ишора қилиб. Момони бат-бат шайтон қитқилди. Чорсиси билан юзини тўсди. Бироз ўзига қилиб, ўтирганлардан улаиб кетди. — Қайин, ўлганга жон киргизсан-да, — деди Холикул акага юзланиб. Шунда момонинг ҳавлидан кечганларни ҳамма тушунгандай, қилиб юборишди. Карим бўйинни елкасига қисди. Сарик юзи қип-қизил алван қартиб қирди. Пайпаслаб қўнганда носоқов олиб қағитга бир-икки отим ташлади. Шовиш тилини остиға отади-е:

— Холикул ака, ўтган кўнларни тақоррўйверсизми! Бошқа гаплардан гапиринг. Чўлларада нима гаплар! Ўзингизни яшашингиз қандай! Бир-икки сўмли бўлиб қолдингизми. — Карим, бир нарсани ҳеч ёдингдан чиқарма, — Холикул аканинг ўзи жиддий тўс олади. — Одам боласининг ўтмиши то унинг сўнгиғича сакланиб қолса — унинг бойлиғи ҳам шу экан. Мана сенларни кўрмаганимга ҳам анча йиллар бўлди. Кокил ўша Кокил, бошқаларни билмадим. Аслида биз бу еру олағи келиб нимани кўрдик, нимани олиб кетаямиз? Ўз болагимизни умримиздан қилиб ташласан нимамиз қолди? Чирин озуларимиздан, машаққат меҳнатимиздан, оила ташвишидан ўзга ҳеч нарс, «бир-икки сўмли бўлиб қолдингизми» дединг. Бир-икки сўмли бўлганларни ҳол бугун не кечатганидан хабаринг борми? Эшитишимиз, қишлоқнинг «бир икки сўмли» сен экансан. Ҳа, сен ким бўлдинг? Менинг олдинги ҳам, бугунги ҳам ташавурида уша тўроқ аралаш тут ага Каримсан. — Ўтирганларнинг боши эгилди. Холикул аканинг юзлари учиб туша бошлади. Карим қассоб қўрққанди:

— Айтадими-қўйида-да, ака, — деди янчили жилмайиб. — Карим, мен бу ерга палочка пул толдириб деб келганим йўқ. Мен мана шу янгимде деб келганим. Агар билсанг, бугун акамизнинг туғилган кўни. Марҳум оғамизнинг жисми у томонларда қолган бўлса ҳам, руҳи шу қишлоқда, янган атрофда кезиб юрибди. Сен эса бир-икки сўмдан гапирасан. Бир-икки сўми орқалаб кетасанми? Сендан ҳам, мендан ҳам қолади. Ораға Кокил тажаниб аралашди: — Ака, қўйинг, ҳаммаға укангиз-да, бугун қўрқасизми, — деди. Карим бошқалар ҳам унинг гапини маъқуллашди. Шу вақтдан фойдаланган қассоб нон туфлаш баҳонасида ўрнидан силжиди. Қайтиб кирганда ҳам Холикул аканинг нгоҳиға

нишон бўлмаслик учун пойғанин бурсағига букланиб ўтирди.

Момо ҳавлиға ана ўтмиш ёпирилиб кирди. Холикул қайниға нисбатан юртдагиде чексиз бир меҳр тўйди. Марҳум эри билан кечган хотиралар тинчлик бермади. Боя қайни туғилган кўни дегандаёқ юртга қаршилик кетганди. Уларнинг соғув хабаридан қўнги оғзан она сувдан маъд кутганлигини эсладди. Она ҳавлидан нелар кечганини сезмаётган ўғли қаҳқаллашиб қариндош-уруғга гап отарди.

Қишлоқдошлар туниги иккинчи яримда тарқалишди. Момо уларнинг «яхши ётиға» мулозматирига 6 пайқайди, 8 пайқайди. Кўрпа остиға кирганда эса марҳумлар, тириклар уни сўроқлаб келишди.

Алп қомат йигитни ҳовлимизга кириб келишиға ишонардим. Ленин момонинг кенсаллиғи мен кўп қийнардим. (НАБИРАНИНГ ОРУЗ ВА ТАШВИШЛАРИ).

Экмили эпкин моми ва набиранинг юзларини силар, дараклар шохларига осилиб қолган қўшлар чағ-чағлашиб, болдай ўриларини тинимсиз қўқилар, зилол сув мавжланиб оқар, қишлоқ қўннида серқосил аз яварди. Шохларини кўтаролмай қолган одамлар эпкиндан барглари шивир-шивирини йўлларига тўша эди. Улар жаннатга қайта тушиб қолгандай эдилар. Шунда моми узун чит қўйлағига ўрналиб, сувдаги меҳини сунаға тортиб чиқди. Икковлашиб муздай ола сизир айрониндан симириб ичиди. Пешонасидан резе-реза тер қўйлаётган моми бироз нафас ростлаб: — Тур, болажоним, тур, тонг отмай марҳумларни кўриб қолмайлик, улар ҳам ғаниматидир, — дея набирасини қўлидан суудайди.

Улар ортага қайтдилар. Қўёш тафтиға олди. Олов пуракди. Худди қаршида сароб денгизи мавжланиб оқаётгандай эди. Бугудозлар пойига қадам қўйишди. Улар иссиқ гармселдан шох ташлашиб қаққаларди. Шундай уват четидиғи қалиғи моми қўлиға олди. Шиндат билан уни бугудой танига урди. Товланиб турган бошқолар қисилди синди. Момо эса жонжади билан бугудойзоғига қалиғи тигларини уриб набирадан узоқлашарди.

Набира мудрай бошлади. Кимларнингдир говур-гуворидан ўйғониб кетди. Худди жисми турфа овозларға ўрналиб қолгандай эди. Кўрпа-писа ўрнидан турди. Қаршида астаниб ётган бугудозлар бутунлай ўғир ташланган эди. Олис-олисларда одамлар кўр ташлаб, шангиллашиб сўхбатлашардилар. Лекин овозлари худди у билан ёнма-ён ўтиргандай эшитиларди. Бурро-бурро овозлар. Набира момони қидирди. У кўрнимасди. Ўрнидан туриб, ёнидан овоз чиққан томонға ўтирилди. Ово:

— Диёржон, кел бўёққа, — деди. Атрофга аланглади. Шунда олисде ўтирганлар орасидан қизил либосдағи аёл иллаб уни қақиради. Момонинг овозини таниди. Лекин бироз илгичларига эшитилгандай бўлди. Ҳаллослаб югура бошлади. Қадам ҳеч унмасди. Тўдаға етиб бориғиде ўртада бутқа сурат нимадир қозонда қаваралар ҳосил қилиб биқирлаб қайнади. Унинг оқиш зарралари қозоннинг эйларида қотиб қолган. Одамлар, унга нотаниш одамлар. Лекин овозларини қарлардадир эшитгандай. У даврга қўшла олмай, бир четта шумшайиб турарди. Боя иллаб қақирган сарқомат аёлнинг нгоҳи унга қадаганди, ҳамма ҳайрат билан тикилди. Усиқ соқларига, отаси бозордан олиб келган ян-янг итиларига, бироз унқичан қўйлағига нгоҳларини оқди. Шунда сарқомат аёл:

— Кел Диёржон, кел энимга, бироз ўтиргин, — деди қўнғорқдай овози билан. У кўзлари жоювараб момони сўради. Ўтирганлар беғонасиратганини пайқашиб қаҳ-қаҳ отиб қилишди. Худди дашт қўйиғиде овозлар учиб юргандай эди. Ҳаводаги овозлар олис-олисларға олиб кетганда бир нуруний чол:

— Шарбат, уни ёнингига ол, сени йўқотиб қўйганлиғидан қўрқапти бола пайир, — деди сипо овозда. Ҳамма жим қолди. Қозондаги нарсаси азияти олиб қайнади. Шунда боғли сарқомат аёл ўрнидан турди. Узун қўйлағи бугудой қишлоқлариде қилиб ўйга қилинади, елкасидан тутиб: — Менман момонг, моман, — дея шивирлади. Набира қўрққандан ўзини ортага ташлади. Аёл эса тобора қилинашиб келарди. Сурлиб йилди. Инглаб юборди. Шунда у елкасидан тутиб, бағриға босди:

— Мен, мен момонг, — дея тақоррўлади аёл. Бехос ўзини аёл қўчоғиде ҳис қилди. Овозлари уша, бироз жаранғор, бағри уша, бироз таранг, қўллари уша, бироз қувағли. Юзларига тикилди. Порлаб турган ботинини кўзлариде моми тирнаиб чиқди. Момо эди. Яшариб, гўдай очилиб кетган моми эди. У туналари оруз қилган момоси эди. Бағриға маҳкамроқ чирмашди. У ҳам хўшбўй райхон ҳидини таратиб, юзларига лабларини босди. Худди аёл жисмиға сингиб кетгандай эди. Бир сарҳушлик ҳавларини чулғаб олди. Ҳамма нарсаси — олов денгизига қўйилган моми ҳам, қозонда қайнаётган бутқа шират нарсаси ҳам, қорчиқларига бугудой сомонни тикилган одамлар ҳам — ҳамма-ҳаммаси гўзал туолди. Болалик тўғуғулар билан бу содда одамлар, бу кенг далавларни севиб қолди.

У келинчанка, гўзал келинчанка айланган момоси қўйиғиде ўтирарди. Бироздан кейин ҳаммага қозондагиде бутқадан қосаларға сузилиб тортиди. Унинг ҳам олдиға ағоч қосани суриб қўйишиб, мулозамат ва ҳурмат билан: — Ол, иссиғиде ичиб ол, — дейишди. Қосани улардай қўлтида ушлаб лабларига олиб борди. Биқирлаб қайнаган бутқа буғи чиқиб турган бўлса ҳам илҳимик, тоғли эди. Ҳайратланганин кўрган нуруний:

— Қалай, ширинимкан! — деди ажин босган юзлариде та-бассум ўйнаб. Бола бош иргиди. Нелиғи унга номалум таом ичиб бўлиғиде ҳамма жой-жойига мунжа тушиб ўхлай бошлади. Уни бағриға олган сарқомат жувон ҳам бошиға пешонасини тираб уйғута кетди. У бундай ҳолға ҳечам дуч келмаганлиғидан ҳайрон, ҳайротдан уларни бир-бир қузартирди.

[Давоми бор].

Табиат ва инсон

ЗАРАФШОН БЎЙЛАРИДА

Зарафшон дарёси бўйлариде гўёайзода бўлган кишини ўрмонда юргандек ҳис этади. Табиатнинг сўлим гўшасидаги ҳайбатли дараклар, ранг-баранг ўсимликлар дунёси кўзини қувонтиради, баҳри дилиғиз яйрайди.

Табиатнинг бетакор гўзаллиғига боқиб, КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг партия XXVII съезида қилган докладыдаги шу жумлалар ҳаёлга келади: «Ҳозирги даврда яшаб турган бизлар табиат учун авлодлар олдида, тарих олдида жаобгармиз». Бу фикрлар зиммасига катта масъулият ва улуғвор ваазифалар юқлайди.

Бугунги кунда Зарафшон дарёси бўйларидеги қўриқхона бойликлари муҳофазасида эшик талаб даражасида эмас. Саноят, қурилиш корхоналаридан Зарафшонга келиб тушаётган оқна сувлар заҳарланмапти. Натияжада дарё суви аммон, фенол, рух қўйқалари билан заҳарлангани аниқланган. Қолаверса, дарё суви таркибиде қишлоқ ҳўжалиғиде қўлланиладиган ҳўнарли дориларнинг деярли барчаси борлиғи гоёт ташвишдир. Улар инсон ва жонивор ҳаётиға хавф солади.

Қўриқхона ҳайвон ва паррандалари, шифобахш ўсимликлари билан машҳур. Бу ерда табиат бойликлари муҳофазасида эшик билан бирга Зарафшон оиласига онд кирговулар қўйлайтирилмоқда.

Зария қанотли гўзал парранда — кирговули кўп жойларда тустовуқ деб аташади. Яқин-яқинларда улар жуда кўп бўлганлигини, ҳатто шаҳарларда ҳам бемалол учиб юрганини кесалар яхши эслашди. Кейинги даврда кирговулар аёвсиз овлангавлиғи натижада Зарафшон бўйидаги гўёайзорларда санокли даражада қолди.

Сўнгги йилларда ўтказилган илмий кузатишларда киргову қишлоқ ҳўжалиғи учун фойдали парранда эканлиги исботланди. Чунки унинг озуқаси асосий қисмини экинлар зарарчундаларига ташкил этади.

Зарафшон давлат қўриқхонаси фаолият кўрсата бошлаганида 12 йил бўлди. Бироз шу давр ичиде кирговулар қўйлаш ўрниға қалайиш кетди. Масъулиятсиз раҳбарларнинг бепарволиғи, меҳнатсиз даромадга

Ш. ШЕРАЛИЕВ.

БАХШИЛАР ДАРСИ

Деҳқонбод районидаги тоғли Етмиққуд қишлоғидеги мактабда озғани халқ ижоди тарихидан илҳирий дарслар ўтказилмоқда. Бу дарсларни бахшилар олиб бормоқда. Халқ озғани ижоди тарихидан дарс бераётган бу кишилар шу ерда туғилиб ўган, ижод қилган, Урта Осиёда машҳур бахши Умар шоир Сафарнинг шогирдларидир. Бахшилар шўрият кечалари ўтказишлари, ўқувчиларни ана шу моҳир ижодкорларнинг асарлари билан таништиришди.

Мактаб ўқувчиларининг халқ озғани ижодиға бўлган қизиқиш тасодифий эмас. Улар ўқибатган мактабга Умар шоир номини берилган. Уни бу ерларда истиқомат қилаётган кесалар яхши эслашди. Бахши ўз юрдошларининг қўнчилиғиде ана шу ўзига хос санъатга қи-

В. ШУМАРЛОВ. (УзТА).

Спорт ахбороти

ТУПЛИ ХОККЕЙ «Советская Россия» газетаси саврини учун давом этаётган халқаро мусобақада яқна пешқадам аниқланди. Кетма-кет учинчи ғалабани қўлга киритган Швеция терма командаси ўйинлар жадалларини биринчи поғонасига қўтарилди. Улар ўтган турда СССР терма командасини 5:4 ҳисобида енгилди. Норвегия хоккейчилари дастлабки ютуққа эришилди. АКШ терма командаси билан бўлган матчни ташаббускорликда ўтказган норвегияликлар йирқи ҳисобда 5:1 устун келдилар.

ШАХМАТ Хотин-қизлар ўртасидаги даъвогарлар олтчи қизинг тус олаётди. Матчи турда Ахмилосва Галпиндашвилини, Александрия Арахамияни енгди. Ислонияни — Литинская, Брустман — Левантина учрашувлари дуранг билан якулланди. Олдинда ҳамон. Литинская (5 очко) бораётди. Ахмилосва ундан бир очко кам тулган. Учунчи ўрнини Ислонияни (3,5 очко) эгallaб турибди.

ФУТБОЛ Хитой Халқ Республикаси бўйлаб сафарға чиққан Минскини «Динамо» командаси иккинчи учрашуви ўтказди. Иккунчи футболчиларнинг рақиб мавлакат чемпиони «Ваньбо» клуби бўлди. Қизқарилган ўтган йилда динамовчилар 2:0 ҳисобида устун келдилар. Минскликлар Гуанчжоу шаҳри командаси билан бўлган би-